

що за них волочилось багато голоти.

А всі страждунці і обременені котили до Ісуса, чули слово свободи і дивились на його, як на царя з роду Давидового, що прийшов врятувати люд свій. Уся Галілея пішла за Христом, але Єрусалим, той панський Єрусалим більше не міг стерпіти. Ходили вистки, що прихильники Хрестові зборються, і як відомо з історії, один воєнка жидівський давав Хрестові два добре озброєні полки, щоб ішов на Єрусалим, прогнав римлян і оголосив себе царем. Але Ісус не царської корони хотів. Він люд свій прагнув бачити в добрі та достатку, він не хотів крові, він бачив що не лиш Іудея, а цілий світ стогне в ярмі рабства. І зібрав Хрестос учеників своїх і сказав їм: „Ідіть проповідуйте всім язикам те що від мені чули“... І не дали вони з панями засіяти звіді новій... Невдовгим часі завис перший борець за народ і свободу на кресті. Не стало Ісуса Христа, але помелились фарисеї та книжники, що на тім усе і скінчилися... Славо його засіяне в душі рабів за лунало по світу. І скоро християн побаче і Рим і Греція.

(Дальше буде.)

3 ІСТОРІЯ КАНАДИ.

I.

Канда за панованя французів.

(Далі *)

Населене так званої „Новой Франції“ не лише було незначне в своїй кількості, воно крім того, було розкидане на великім просторі. Річ в тім, що прагли до як мож більшого розширення своїх володінь в Америці, захоплючись почасти бажанем вивідати невідомі до того часу країни, що лежали на захід та полудне від перших їхніх селищ на берегах ріки св. Лаврентія. Прагнути все ще знайти найкороччу дорогу до Індії та Азії в загалі, вони вже в половині XVIII віку дійшли до підгір'я Склеястих гір. Однак течія Міссісіпі і її допливи давала їм більш вигідний шлях дальшим експедиціям, чому прикінці XVII віку ся довжелезна ріка була пройдена вздовж від початку аж до гірла. Звісний Ля-Саль перший сплинув на низ Міссісіпою аж до мо-

*) Див. 6, 7, 8 і 11 „Ч. П.“

ря, зробивши дуже довгу і повну небезпечну плавбу і завершив її (9 апр. 1682 р.) урочистим прилученем до володінь Франції усеї долини ріки Міссісіпі.

Само собою розуміється, що се прилучене було тоді — і лишилось до кінця панованя Французів в Америці — чистою фікцією, бо навіть в останній з вказаних нами момент влада французів — понад Міссісіпою обширалась на декільки невеличких фортів, мавших незначні залоги і розкиданих один від одного на сотки миль.

Справді, недивлючись на то, що в половині XVIII віку Франція претендувала на величезну територію від гірла ріки св. Лаврентія до Склеястих гір і на всю течію ріки Міссісіпі, лічба усіх французів, що сиділи за того часу на усім тільки що вказаним великим районі, заведо доходила 70,000, з яких до того майже 60,000 були сконцентровані в колоніях понад рікою св. Лаврентія, побіля міст Монтреалу та Квебіку.

Але в той самий час населене англійських колоній, розміщених на порівняючи незначнім районі межі берегами Пів. Америки і ланцюгом Аллеганських гір, дійшло майже до 1½ мільйонів, себто перевищало населене „Нов. Франції“ більше ніж в двадцять раз! За остатніх днів французького панованя в Канаді на ній було всього 3 міста, що гідні були скільки будь такого назвиска, а до того населена, усіх тих міст разом (Квебек, Монтреал та Труарівер) дійшло тільки 13,000, себто рівнялись населеню самого тільки міста Бостона (головне місто англійської колонії Мессечузетте).

Усеї вивіз з Канади прикінці французького панованя по своїй вартості не перевищав 3½ мільйонів франків і складав ся майже виключно з футур. Вартість вивозу з англійських колоній Америки була, принаймні, в десять разів більше.

Протилежність сих цифер ще тим вражаюча, як б'ємо на увагу те, що Англія мнйже нічого не тратила на адміністрацію своїх колоній в Америці, тоді як французський уряд видавав десятки мільйонів франків на отримане адміністрації та війська і на будову фортець та поміч емігрантам. В англійських колоніях війська майже не було аж до початку непорозумін'я колоній з

Англією в 70-тих роках XVIII столітя, непорозумін'я що-закінчилися, як відомо революційною розрухою і відокремленем.

(Дальше буде)

П. Г. Міжуєв.

В НОЧЛЕЖЦІ *).

(уривок).

— Ну добре, а з чого ж усі оці бунти йдуть? Не рад ж того, щоб тільки битись, до чогось же хочуть діло допровадити? дивить ся дід на парубка.

— А тож як! побіг усіх міх по під вусями хлопця, звичайно хочуть допровадити до того, щоб не було ні багатих, ні вбогих, щоб усі були рівні, вільні, щоб не було більше чути на землі ні стогіну, ні плачу нужди-злиднів...

— Так саме, як Сус Хрестос проповідував! здивував ся радісно дід.

— Так саме діду! Соціалісти взялись кінчити ту роботу, яку Ісус почав перед двома тисячами літ.

— А чому ви не християнами, а соціалістами, чи як там себе звете? Що це воно таке соціаліст? Чи це може ісусавець?

Хлопець весело блиснув зубами, дивлючись на випитуюче зацікавлене лице старого.

— Тому, діду, себе християнами не зємо, бо опоганили це велике слово погані люде... Візьміть пона — він каже, що він християнин; поліцай, урядник, фабрикант, міністер, кат, що стягає людей на шибеницю, вони усі звать себе „Християнами“.

Вони побірники тьми та неволі, вони що полонуть ся щодено в крові неповинного люду — вони себе звать „християнами“!... Християнство — це брацтво, рівність і любов. А по їхньому християнство — це неволя, тьма, муки, шибениці народів. Гульня, роспуста, неправда, душугубство то для них — царів земних!... Ні опоганене се слово, так що й випуцовати його не можна — тому **НОВІ ХРЕСТІЯНЕ** назвали себе **СОЦІАЛІСТАМИ**.

То колись було давно, діду, християне жили брацтвами, усе у них було громадське, спільне. Плакали усі разом, і радість була спільна.

Тоді на них гоненія робили царі-імператори, пони

*) Дім для спаня для убогих в Росії.

поганські та усякі багачі дукарі, що не хтіли поділитись добром своїм з усім народом, роздати майно своє неімущим... Скільки соток тисяч пропало тоді первісних християн!... Та колиб ті мученики підвелись тепер адомовини та побачили, що сотворили з землею їхні нащадки погані — ой заплакалиб усі ті Варвари, Цецілії, Пантелеймони великомученики — заплакали б слізьми кривавами, що пропали їхні кров-муки подурному! і повбивали б себе вдруге, щоб не бачити, що витворяють з людом темним новітні вовки — „християнами“ себе зовущі...

— Так воно, так! знаю я се, добре „знаю“ вдарів дід кулаком по подушці: подурному, подурному у ся кров і робота пропали!.. Повалений змії, якое знов виприенув і тихо, непомітно опанував, оповив неправдою та поганством землею, зашаматів дід: і коли се воно так сталося, що ніхто й незчув ся — і християнами лишилися, і ідолячками поганями поробились. Розвів дід руками.

— Правдиві християне борились дуже, та не прийшов був ще тоді час їхній, і вони були і оборені...

Гроші та роскоші, жите не голодне, сила дукарська, тьма рабська на дві тисячі літ затримали прихід соціалістичного, старо-християнського раю. Та він, діду, прийде, бо кров наша підточила уже каміня дукарських палаців, слъзми народа заллють трон гонитиля!.. блищали очі і твар палала в хлопця.

— Виж, діду, з села, виж знаєть нужду селянську. Народ росте, приватна власність з міст. робить своє діло і на селах. Помучить ся помучить ся селянин таї скаже: годі! Таї візмуть ся з робітником на фабриках таї знищать приватну власність, заведуть усе спільне, громадску власність на земле, на машини, на усе з **ЧОГО ТА ЧИМ ДОБРО** виробляеть ся. Тільки ми, діду здобудемо, вернем собі своє добро силою, а не тихо мирно, як Ісус казав, бо коли мирно, то набе нам щелени дукарь і праві, і ліві і розіпнуть, як роспинають, і зову нічого не добемось.

— Та про мене коли силою таї силою, бо сам бачу, що нема чого підставляти своє лице під панські ручки! крикнув дід, грізно потакуючи сивою бородою.

— Бачите, діду, коли Ісус виступив з проповідю, щоб люде відцурались від свого багатства, а щоб усе зробили громадским, то саме тоді сили не було на землі, якак понерла правду Христову... А тепер, діду, а та сила, а робітник а молотом в руді, що заніс його важкого над коронами та мечами. І потовче він тим молотом ті причадали по-работителів і провалить мурі криміналів на просторий, веселий світ з теперішньої темниці-поневіреня і весь нарід врятує гордий міцною рукою. Кайдани і царів, вертени і попівекі кадила, усіх прислужників „тельця золотого“ усе поховає його могутний молот під руїнами старого світу!

— А так, так кажеш! все розвалити, все змести, щоб не смерділа земля дукарями-злотолюбцями, щоб не брязцали калитки їхні брязкотом червінців - стогіном рабів... Усім земля і море, і гори, рівно добро усе!.. Зайнявсь дух старого і вонуло його в бій, в лютий бій з ворогом, якого він давно відчував, але тепер, побачив і шлях путі конечний. — Так кажеш з сила? і повстануть борці начинащих лихе?... схопив хлопця за руку. Хлопець підвівся з ліжка і простер руки вказуючи геть далеко за стіни брудної ночлежки переповненої сплячою голотою. О, діду! О могутня сила і вже вона опанує світом, не прирешить її ворогні ножами, ні кулями, ні брихнею властивою. Робітник наступає на старий лад, вже тисне його ще трохи і кине об землю і наступить на клятей карк людоджера.. Соціалізм опанує світом! Ще трохи і вкрасить куля земля червоними прапорами і з некла земного, стнає раєм зимним. Ами люде, дітки божі, ми воскреснем в крацім житю...

ІСТОРІЧНИЙ МОМЕНТ.

Вінніпез. льокаль ч. 2, зробив призначене йому історію діло. Його гасло його Червона Фана розбуркала руске море в Канаді. Від Найма аж до Онтарії стає руский нарід в-шереги Соціалістичної Партії Канади. Стають під червоні прапори усі: руский робітник, руский фармар, руский учитель і руский священник. Ліберальна і консервативна партія прокляті і покинуті. Капіталістична полуда спала на-родові з очей Капіталісти-